

درس پنجم از کتاب ادبیات فارسی دهم

(بیداد ظالمان)

۱- هم مرگ ، بر جهان شما نیز بگذرد هم رونق زمان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری : سرانجام مرگ به سراغ شما می آید و رونق وشکوه روزگار شما نیز تمام می شود .

قلمرو زبانی : رونق: اعتبار زمان : روزگار مرگ : نهاد جهان : متمم شما : مضاف الیه هم : قید

قلمرو ادبی : قالب شعر: قصیده نوع ادبی : ادبیات پایداری جهان وزمان : قافیه شما نیز بگذرد: ردیف مرگ : تشخیص جهان : مجاز از زندگی رونق : تشخیص گذر مرگ بر جهان کسی : کنایه از مردن

۲- وین بوم محنت از پی آن کند خراب بر دولت آشیان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری : محنت وسختی مانند جغد ویرانگری است که به ما بسنده نمی کند شما را نیز خانه خراب خواهد کرد

قلمرو زبانی : بوم : جغد محنت : غم ، اندوه دولت : دارایی ، زمان فرمانروایی، سعادت دولت آشیان : اسم مرکب

قلمرو ادبی : بوم محنت : اضافه تشبیهی بوم وآشیان وخراب : مراعات ونظیر

۳- آب اجل که هست گلوگیرخاص وعام برحلق وپردهان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری : مرگ که همه کس را به کام خود می برد شما را نیز نابود خواهد کرد

قلمرو زبانی : اجل : مرگ گلو گیر : خفه کننده حلق : متمم دهان : متمم خاص وعام : واو عطف

برحلق وپردهان : واو عطف

قلمرو ادبی : آب اجل : اضافه تشبیهی خاص وعام : تضاد مجاز از همه افراد حلق ودهان وگلو :

مراعات ونظیر بیت تلمیح به آیه : کل نفس ذائقه الموت گلوگیر : ایهام ۱- درگلو گیر کردن - کشتن گلوگیر بودن : کنایه از خفه کردن

۴- چون دادعادلان به جهان در بقا نکرد بیداد ظالمان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری: وقتی که عدالت عادلان در جهان باقی نمی ماند پس ظلم و ستم ظالمان نیز به پایان خواهد رسید

قلمرو زبانی: داد: عدالت بیداد: ستم، ظلم دادوبیداد: تضاد عادلان و ظالمان: تضاد

چون: پیوند وابسته ساز به جهان در: دو حرف اضافه برای یک متمم

قلمرو ادبی: واج آرایبی: صامت (د) و (ا) دادوبیداد: تضاد عادلان و ظالمان: تضاد

۵- در مملکت چو غرش شیران گذشت و رفت این عوعوسگان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری: وقتی فریاد شجاعانه انسان های لایق و بزرگ گذشت این فریاد خوش نالایقان نیز خواهد گذشت

قلمرو زبانی: غرش: صدای مهیب شیران و سگان: رابطه معنایی تضاد غرش و عوعو: رابطه معنایی تضاد

قلمرو ادبی: شیران: استعاره از انسان های شجاع سگان: استعاره از انسان های پست و فرومایه

عوعو: استعاره از قدرت های ظاهری

۶- بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری: مرگ مانند بادی، شمع وجود انسان های بسیاری را خاموش کرد چراغ وجود شما را نیز خاموش خواهد کرد

قلمرو زبانی: زمانه: روزگار بکشت: خاموش کرد چراغدان: اسم مشتق (وندی)

قلمرو ادبی: باد: استعاره از مرگ شمع: استعاره از انسان های بزرگ و ارزشمند چراغدان: استعاره از زندگی طبقه حاکمان پست شمع و چراغدن و بکشت: مراعات و نظیر

۷- زین کاروانسرای، بسی کارون گذشت ناچار، کاروان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری: دنیا کاروانسرای است که انسان های زیادی در آن مرده اند یقینا کاروان زندگی شما نیز از این دنیا عبور خواهد کرد

قلمرو زبانی : کاروان : قافله کاروان و کاروانسرا : رابطه معنایی تناسب

قلمرو ادبی : کاروانسرا : استعاره از دنیا کاروان در مصراع اول : استعاره از زندگی کاروان در مصراع دوم:

استعاره از زندگی کاروان و کاروان : تکرار کاروان و کاروانسرا : مراعات و نظیر واج آرای : مصوت (ا)

۸- ای مفتخر به طالع مسعود خویشتن تأثیر اختران شما نیز بگذرد

قلمرو فکری : ای کسی که به خوشبختی خود افتخار می کنی این بدبختی، شامل حال شما نیز می شود

قلمرو زبانی : مفتخر : افتخار کننده طالع : بخت و اقبال اختران : ستارگان طالع مسعود : ترکیب وصفی

خویشتن : ضمیر

قلمرو ادبی : طالع مسعود : کنایه از قدرت داشتن بیت تلمیح دارد : به سخن حضرت علی (ع) که

: روزگار دونوع است روزی به سود تو روزی به زیان تو طالع و مسعود و اختران : مراعات و نظیر

۹- بر تیرجورتان ز تحمل سپر کنیم تاسختی کمان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری : در مقابل تیر ستم شما از صبر، سپری ساخته ایم تا قدرت ظلم و ستم شما به پایان برسد

قلمرو زبانی : جور : ستم سپر : وسیله دفاع تیر متمم جور : مضاف الیه

قلمرو ادبی : تیر جور : اضافه تشبیهی تشبیه تحمل : به سپر سپر کردن : کنایه از دفاع کردن

سختی کمان : کنایه از قدرت داشتن تیر و سپر و کمان : مراعات و نظیر از تحمل سپر ساختن : کنایه از

صبور بودن کمان : مجاز از قدرت

۱۰- ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد

قلمرو فکری : ای پادشاهی که مردم را به حاکمان گرگ صفت سپرده ای این درندگی و ظلم و ستم حاکمان

شما نیز به پایان خواهد رسید

قلمرو زبانی : شبان : چوپان رمه : گله گوسفند ای : حرف ندا منادا : محذوف

قلمرو ادبی : رمه : استعاره از توده مردم چوپان گرگ طبع : استعاره از حاکمان، ظالمان (

پارادکس) گرگی شبان : کنایه از درنده خوبی و گرگ بودن رمه و چوپان و گرگ و شبان : مراعات

و نظیر